

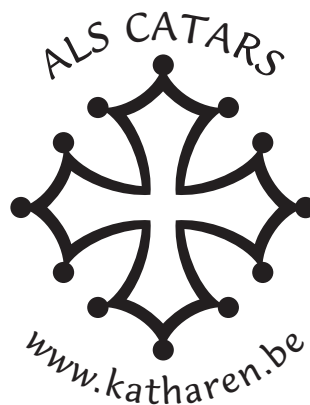
Guillaume Pelhisson
Kroniek (1229-1244)

aangevuld met het

Verhaal van de onlusten in Albi
(1234)

en

De moordpartij te Avignonet
(1241)

Nederlandse vertaling van Raymond Doms

INHOUD

Kroniek van Guillaume Pelhisson	2
Verhaal van de onlusten in Albi	18
De moordpartij te Avignonet (Yves Dossat)	20

Toulouse, de Saint-Sernin basiliek

KRONIEK VAN BROEDER GUILLAUME PELHISSON

Broeder¹ Guillaume Pelhisson van Toulouse, een godsdienstig man, een van de eerste broeders, heeft wat hier volgt eigenhandig op papier geschreven. Dit werd op zijn beurt overgeschreven, woord voor woord, om door het nageslacht onthouden te worden².

Tot lof en eer van de almachtige God en van de allerheiligste Maagd Maria, zijn moeder, en van de heilige Dominicus, onze vader, en van heel het hemels hof wil ik, via een uitgeschreven tekst, dat feiten die de Heer bewerkte te Toulouse en in het Tolozaanse, in het geheugen blijven. Ze kwamen er tot stand door de tussenkomst van de broeders van de orde van de predikheren en van andere gelovigen in diezelfde streek, dank zij de verdiensten en de gebeden van de heilige Dominicus die, in zijn tijd, deze orde oprichtte tegen de ketters en hun croyants, onder de ingeving van de Heilige Geest met instemming van paus Honorius III en de hulp die kwam uit het hart van mgr. Foulque, bisschop van Toulouse.

Maar een criticaster, een jaloers of afgunstig iemand mag niet geloven dat dit gezegd wordt of gebeurt om onze orde of bepaalde personen op te hemelen want we jagen onze roem niet na.

Wij schrijven dit niet om onze roem na te streven, maar opdat onze opvolgers in de orde en andere gelovigen, bij het onderzoek ervan, weten wat onze voorgangers te verduren kregen voor het geloof in Christus, dat zij God loven en daaruit de durf en het vertrouwen putten tegen de ketters en alle andere ongelovigen om, zo nodig en in geval van noodzakelijkheid, evenveel of meer te verduren. Na het onmetelijk leed dat de heilige Dominicus en de broeders die met hem waren hebben geleden, bleven ze piëteitsvol en vastberaden in het land. De ware zonen van zo'n vader ontbreken niet op het appel, maar integendeel "de zonen zijn opgestaan in de plaats van de vaders."³

Zij waren geen "zonen die terugkrabbelden"⁴ of gedegenererden zoals "de zonen van Ephrem die hun bogen spanden en schoten en zich omdraaiden op de dag van de strijd,"⁵ volgens de psalm. Zij "zagen wat de goede keuze was"⁶ en allen zetten er hun schouders onder om het juk van de Heer te dragen en de lasten van de Kerk en van het orthodox geloof.

Laat ons overslaan wat de heilige Dominicus en zijn zonen hebben gedaan.

Na de vrede gesloten te Parijs⁷ in de Goede week van 1229 tussen de heer koning van Frankrijk en de Kerk aan de éne, en de nobele heer graaf Raimond en zijn bondgenoten aan

¹ Dominicanen zijn predikheren, in het Latijn *fratres predicatorum*. Fratres vertalen door heren zou voor verwarring kunnen zorgen zodat we toch, niet zonder aarzelen, de term "broeders" hebben gebruikt.

² De tekstuitgave van Duvernoy, in tegenstelling tot die van Charles Molinier (1880), is gebaseerd op de drie bestaande handschriften die hij ineen laat schuiven. Dit heeft soms bij de paragraafwissel een (gedeeltelijke) herhaling tot gevolg.

³ Getallen, 32, 14.

⁴ Hebr., 10, 39.

⁵ Psalm 77, 9.

⁶ Spreuken 31, 18.

⁷ Zie op deze site: Geschiedenis, dl. 4, Verdrag van Parijs, o. m. art. 13 i.v.m. de universiteit.

de andere kant, wil ik enkele feiten verhalen. Daar waar de Kerk op dat ogenblik dacht in vrede te leven in die landen ginds, bewapenden de ketters en hun gelovigen zich meer en meer met menige inspanning en list tegen de Kerk en de katholieken te Toulouse en omstreken, meer dan zij dat gedaan hadden op het ogenblik van de oorlog. Toen de broeders van de orde van de predikheren en de katholieken dit zagen, waren ze teneergedrukt.

Men had naar Toulouse een groot aantal magistraten van Parijs en studenten gezonden opdat er daar een universiteit zou zijn en dat het geloof, evenals de 'vrije kunsten' er zouden worden onderwezen. En dat was niet voldoende om de ketterij uit te roeien. Integendeel, de aanhangers van de ketters lachten hen uit in hun gezicht en dat gebeurde zeer dikwijls als zij kwamen luisteren.

De predikheren verbleven toen in de kerk Saint-Rome te Toulouse. Mgr. bisschop Foulque goeder gedachtenis, vader van de orde en hun vriend, had ze hen toebedeeld. Maar gezien deze kerk klein was en dat ter plekke onmogelijk kon uitgebreid worden als de broeders in ditzelfde stadsdeel bleven, werd er in 1229 een tuin gekocht van Bernard Raimond. In 1230, de zondag voor Kerstmis⁸, verhuisden de broeders. Deze tuin, langs de kant van de stad, en een andere, aan de kant van de Borch, werden gekocht door de heer Pons de Capdenier, burger van Toulouse, die ze kocht voor de broeders en ze hen gaf.

In die tijd was broeder Jean de la Johannie prior van het klooster en de provinciale prior was broeder Raimond da Fauga van Miremont, die kort daarop bisschop van Toulouse werd. Hij aanvaardde deze schenking waar de broeders zeer armtierige gebouwen optrokken, klein en bescheiden, omwille van plaats- en geldgebrek. Onze broeders leidden lange tijd een nijpend en arm leven wat eten en kleren betreft, in naam van Christus en voor de inplanting van het geloof.

Toen de ambtsperiode van prior broeder Jan ten einde was, werd Pierre d'Alès prior na hem. In die tijd was meester Roland lector in theologie. Hij was van Parijs gekomen waar hij een leerstoel theologie bezette. Op zekere dag zei één van onze broeders al predikend in zijn sermoen dat er ketters in de stad waren, dat zij er hun bijeenkomsten hielden en hun ketterijen uitzaaiden. Toen de mensen van de stad dit hoorden, waren zij daardoor in rep en roer. Dat bracht de consuls van de stad ertoe de prior naar het Gemeentehuis te roepen; zij gaven hem bevel aan de broeders te zeggen het zich niet meer te veroorloven zo te prediken, en ze zeiden dat zij het als zeer kwalijk apprecieerden als men beweerde dat er parfaits waren daar waar er, naar zij beweerden, geen enkele onder hen was. Dit was wat ze zeiden, samen met andere dreigementen. Toen antwoordde meester Roland die het vernomen had van de prior; hij zei: "Waarlijk, wij moeten nu van langsom meer prediken tegen de ketters en hun aanhangers." Wat hij dan ook deed vol moed en energie en anderen samen met hem.

In diezelfde periode stierf in de voorstad van Toulouse Arnaud Peyre, donaat⁹ van Saint-Sernin¹⁰, tot kanunnik met koorhemd verheven bij zijn dood en begraven in het klooster. Op

⁸ 23 december.

⁹ De donaat wordt door een schenking lid van een kloostergemeenschap met het recht om er na zijn leven begraven te worden.

¹⁰ Bij de dood van een donaat kwam de abt bezit nemen van de dode en kleepte hem met het kleed van de Orde, vandaar de allusie op het koorhemd. Zie ook de dood van Raimond VI in Puylaurens, hfst. XXXII.

zijn sterfbed was hij ketter geworden buiten het weten om van de kanunniken. Toen meester Roland dit vernam, ging hij er naartoe met zijn broeders en geestelijken; zij lieten hem opgraven, naar het vuur slepen en hij werd verbrand.

In dezelfde periode in dezelfde voorstad van Toulouse stierf een ketter met naam Galvan, groot-archimandriet van de waldenzen. Dat kwam meester Roland ter ore en hij herhaalde het openlijk in zijn sermoen. Men riep de broeders, de geestelijkheid en enkele leken op; samen gingen zij zonder aarzelen naar het huis waar deze ketter gestorven was. Zij braken het af tot op de grond en maakten er een vuilnisbelt van. Zij groeven de genoemde Galvan op en ze namen hem mee uit het kerkhof Villeneuve waar hij was begraven geworden. Zijn lichaam sleepten ze door de stad in een grote processie en ze verbrandden het buiten de stad op een openbare plaats. Dit tot lof van onze Heer Jezus Christus en van de heilige Dominicus, en voor de eer van onze katholieke en Roomse moeder de Kerk, in 1231.

In diezelfde periode stierf mgr. Foulque, bisschop van Toulouse, en met Kerstmis van hetzelfde jaar 1231 werd als nieuwe bisschop mgr. broeder Raimond du Fauga van Miremont, provinciaal prior, gekozen en hij werd geïntoniseerd in zijn zetel op de zondag van de Vasten wanneer men *Laetare Jerusalem* zingt¹¹. En broeder Romeu werd provinciaal prior van de Provence.

In die dagen werd broeder Pierre d'Alès ontlast van zijn prioraat en meester Roland verliet Toulouse en ging naar zijn streek. In zijn plaats werd meester Jean de Saint-Gilles, een goed en heilig man en vol van genade in aanschijn en leven, lector theologie te Toulouse. Hij had een leerstoel theologie te Parijs bezet.

Broeder Pons van Saint-Gilles - die zich met moed en vastberadenheid gedroeg in de zaak van het geloof tegen de ketters, samen met de ordebroeders Pierre Cellan, die van Toulouse was, en Guillaume Arnaud, jurist, die van Montpellier was - werd eveneens tot prior verkozen. Mgr. de legaat¹² maakte er inquisiteurs van, zowel in het bisdom Toulouse als in dit van Cahors. Mgr. de legaat¹³ benoemde ook tot inquisiteur in het bisdom Albi broeder Arnaud Cathala, die toen tot het klooster van Toulouse behoorde. In Albi predikte hij moedig en vastberaden tegen de ketters en trachtte hij de inquisitie door te voeren zo goed als hij kon. Maar de ketters bij de croyants wouden in die periode omzeggens niets zeggen, ze spanden samen tegen hem om alles te loochenen.

Hij veroordeelde niettemin twee levende ketters, te weten Pierre de Pug Perduts, dit is van de "verloren puy", en Pierre Bomassip of "goede jongen". Beiden werden verbrand op verschillend tijdstip. Hij veroordeelde er anderen die dood waren en hij liet ze slepen en verbranden. De lieden van Albi werden hierdoor geschokt en ze wouden hem verdrinken in de Tarn. Maar op aandringen van bepaalde lieten ze hem vertrekken, afgetuigd, met verscheurde kleren en bebloed gelaat. Maar hij, wanneer men hem wegsleepte, riep: "Geloof zij de Heer Jezus-Christus!"

¹¹ 14 maart 1232.

¹² Gautier de Marnis, bisschop van Doornik, legaat van januari 1231 tot februari 1233.

¹³ De aartsbisschop van Vienne Jean de Bernin, legaat van 1233 tot 1238.

Er overkwamen hen daarna veel ongelukken in de tijd van broeder Ferrer, inquisiteur, die er veel aanhield en in de Muur¹⁴ opsloot en er zelfs liet verbranden. Het rechtvaardig oordeel van God deed zijn werk.

Toen was er ook, in het klooster van Toulouse, broeder Maurice, een uitstekend prediker tegen de ketters, bovenop de vorigen.

Er waren de broeders Dominique de Barèges, Jean de Saint Michel, Geoffroy de Engelman, een groot geestelijke, Nicolas, Étienne de Metz, Étienne de Salagnac uit de Limousin, Bernard uit de Périgord, Luc Amadieu, Bertrand du Pujet, Guillaume de Saint-Amans, Jean d'Alès, subprior, Bernard de Saint-Frégulf, Pierre de Saint-Laurent, Odon, Pierre de Sorers, Guillaume Pelhisson, Tolozaan, en vele anderen, jong, eervol, studiegericht en godsdienstig. Daar waren ook later in die tijd Pierre de Marseilhan, subprior, een wijs en godsdienstig man, Bernard de Martres, Raimond de Foix, Gui Navarre uit de Limousin, Giran, en Raimon du Villar (deze beide ouderen in de orde) en broeder Rodrigue. Er waren toen inderdaad meer dan veertig broeders.

Nu waren in die tijd de katholieken verdrukt in het land en deze die de parfaits vervolgden werden op menige plaats vermoord, alhoewel de heer graaf beloofd had in het vredesverdrag gedurende vijf jaar twee zilveren marken te geven aan deze die een parfait of een parfaite zou aanhouden en maar één meer na vijf jaar.¹⁵ Dat gebeurde menige keer. Maar de hoge en machtige heren van het land, ridders, burgers en andere, verdedigden deze parfaits en verborgen hen, en ze sloegen, verwondden en doodden hen die ze vervolgden omdat de Raad van de vorst notoir verdorven was wat betreft geloof en daar gebeurde veel kwaad in het land tegen de Kerk en de gelovigen.

Het gebeurde toen dat een burger van Toulouse met naam Bernard Peytavi, een katholiek naar men meende, ruzie had met een verdachte van ketterij, genaamd Bernard del Soler, speldenfabrikant, en hij noemde hem ketter in de loop van de ruzie. Deze laatste ging klagen bij de consuls over deze belediging en de eerste werd voor de Raad gedaagd. Hij werd bedolven onder woorden en bedreigingen door heel wat ketterse gelovigen die toen het consulaat en de stad in hun macht hadden. Uiteindelijk werd hij veroordeeld tot ballingschap gedurende een paar jaren en tot het betalen van een schadevergoeding aan deze Bernard voor deze belediging en aan de consuls van de stad voor de gemeenschap, en hij diende onder eed in het gemeentehuis de andere eerlijk en katholiek te verklaren en te erkennen dat hij gelogen had.

Toen hij dat hoorde, maakte hij hard zijn beklag over de boete en vooral, volgens wat hij beweerde, over de meened, want hij zou dat zeggen tegen zijn geweten in, en over de oneer die eruit zou voortvloeien voor hemzelf, voor de andere katholieken en de Kerk. Hij vroeg uitstel om raad in te winnen, verkreeg het, kwam de broeders vinden en vroeg hen raad en bijstand. De broeders zeiden hem beroep te doen op de bisschop want het was een rechtszaak in materie van geloof, en dat zij hem vastberaden en krachtig zouden verdedigen. En hij volgde hun wijze raad.

¹⁴ De gevangenis.

¹⁵ Zie op deze site: Geschiedenis, dl. 4, Verdrag van Parijs, art. 3.

Zonder dralen kwamen ze beide voor mgr. bisschop Raimond en de ketter bracht een groot aantal burgers en notabelen van de stad, advocaten die hem allen goedgezind waren, mee naar het Hof. Deze ageerden met veel geroep tegen de opponent. Maar deze bracht van zijn kant gelovenswaardige getuigen mee en de broeders Pierre Cellan en Guillaume Arnaud die hem moedig verdedigden, in zoverre dat de ellendeling aan het kortste eind trok en naar Lombardije vluchtte en dat zijn medestanders er verweesd bij bleven. Gezegend zij God en de heilige Dominicus, zijn dienaar, die zo de hunnen verdedigden

In diezelfde periode voerden de inquisiteurs onderzoek uit in Toulouse en ze daagden meerdere personen voor hun tribunaal. Daaronder was de genaamde Jean le Tisserand uit de voorstad. Deze, zoals de andere, had veel verdedigers bij de machtigsten van de stad, de voorstanders van de ketterij. Deze vermaledijde Jean zei inderdaad voor iedereen: "Herren, luister naar mij! Ik ben geen ketter, ik heb een vrouw, ik slaap bij haar, ik lieg en ik zweer, ik ben een trouwe christen. Bijgevolg duldt niet dat men mij die zaken zegt want ik geloof in God. Zij kunnen het u evengoed aanwrijven als aan mij. Neem acht want deze slechte lieden willen de stad en de brave mensen verdelgen en de stad ontnemen aan haar meester."

Men procedeerde dan tegen de genoemde Jean, in zoverre dat de broeders getuigen ten laste hoorden en dat hij plechtig en publiekelijk werd veroordeeld, daar waar hij bij was, in het klooster van de predikheren, voor de landvoogd¹⁶ en vele anderen. Toen de landvoogd, nl. Durand de Saint-Bars, hem naar het vuur wou voeren, riepen zijn verdedigers naar de landvoogd en verboden hem iets te doen. Deze bracht toen voornoemde Jean naar het bisdom en plaatste hem in de gevangenis, vermits hij bleef beweren dat hij een goede christen en katholiek was.

Toen was de stad wreed opgezet tegen de broeders. Er vielen vele bedreigingen en woorden tegen hen en veel medestanders van de ketterij spoorden het volk aan om de predikheren te stenigen en hun huizen met de grond gelijk te maken omdat, zo zeiden ze, zij onterecht brave lieden, die getrouwd waren, betichtten van ketterij. Daar werden zodoende vele complotten tegen de predikheren beraamd.

Er waren inderdaad in die tijd veel kruisridders die naar overzee gingen omwille van hun fouten tegen het geloof. Er werden ook anderen veroordeeld tot andere penitenties door mgr. Romain, legaat van de Apostolische Stoel, omdat Guillaume del Soler, ketter die zich had bekeerd, hen had aangegeven. Die mensen, met vele anderen, bestreden voortdurend de Kerk en de katholieken.

Het gebeurde dan in die dagen dat Guillaume du Mas, baljuw in de streek van Lavour, voor mgr. de graaf van Toulouse, Raimond, parfais meebracht die hij had aangehouden en hij maakte ze over aan mgr. de bisschop van Toulouse. En ze werden in de gevangenis gezet waar ook Jean Tisserand zat. Deze veinsde dat hij ziek was en vroeg met aandrang, maar op leugenachtige wijze, het Lichaam van Christus. Toen hij echter de parfais naast zich zag en goed wist wie ze waren, gaf hij zich aan hen en zij namen hem op als ketter. En toen de parfais van daar werden weggehaald om ondervraagd te worden, zei Jean dat hij met hen

¹⁶ *Viguier*: landrechter, provoost, landvoogd... De verschillende vertalingen duiden er op dat het niet gemakkelijk is de functie te omschrijven.

wou gaan en hun lot in alles delen. Toen riep mgr. bisschop Raimond de broeders, de consuls, de landvoogd, vele andere eerlijke mensen en een groot aantal medestanders van de ketterij voor hem in zijn Hof en hij liet Jean uit de gevangenis halen samen met de parfaits. De parfaits werden voor iedereen ondervraagd en veroordeeld en Jean met hen, want hij gaf voor iedereen toe dat hij alles geloofde wat die kettters geloofden en dat hij hun lot wou delen. En wanneer hij verscheidene keren door de bisschop en de broeders was aangemaand om die houding te laten varen, wou hij niet terugkeren naar ons geloof. En al deze die hem te voren verdedigd hadden, waren in verlegenheid gebracht en verwensten hem.

En hij werd verbrand, samen met de anderen.

In diezelfde periode hielden de broeders inquisiteurs Pierre Cellan en Guillaume Arnaud hun inquisitieonderzoek te Cahors en zij veroordeelden er enkele overledenen die zij door de stad lieten slepen en verbranden. Zij veroordeelden ook Himbert de Castelnaud, overleden, maar zijn zoon stal hem op het kerkhof en men vond hem niet. Raimond de Brouelles, een grote gelovige van de kettters, vluchtte weg, ging naar Rome en verdronk er in de Tiber.

De broeders hielden een enquête te Moissac en veroordeelden Jean de la Garde levend. Hij vluchtte naar Montségur, werd er parfait en werd er naderhand verbrand met tweehonderd en tien andere kettters.

Zij riepen ook Falquet de Moissac op. Uit schrik werd hij monnik in de abdij van Belleperche. Maar niettemin procedeerden zij tegen hem. Toen hij het vernam vluchtte hij naar Italië. Jean Christofols, advocaat te Moissac, die opgeroepen was, vluchtte eveneens naar Italië. De inquisiteurs veroordeelden ze toen als kettters bij verstek; en er ontstond in het land grote schrik bij de kettters en hun gelovigen.

Terwijl die inquisiteurs in het bisdom Cahors waren, hielden broeders Arnaud Cathala en Guillaume Pelhisson zich bezig met de inquisitie te Albi, samen met Guillaume de Lombers, hun collega. Zij veroordeelden er Pierre de Puechperdut en Pierre de Bomassip die levend verbrand werden. Twaalf personen van die stad werden kruisridder om overzee te gaan.

Niettemin liet de prior van Toulouse, Pons de Saint-Gilles, verscheidene keren Arnaud Sans, smid van la Croix-Baragnon, dagen en kreeg hij tegen hem veel getuigen die de eed aflegden tegen hem. Deze lanceerden talrijke aanklachten betreffende wat hij gedaan had tegen het geloof. Hij loochende alles en zei niets anders tot zijn verdediging behalve dat het niet waar was. Toen de prior en de broeders dit zagen, vroegen ze raad aan wijze mensen die aanwezig waren, omdat hij een groot gelovige was onder de kettters, en ze veroordeelden hem als zodanig in aanwezigheid van de landvoogd en van veel andere gelovigen.

Toen hij dit zag voerde genoemde landvoogd hem naar het vuur vermits hij niet wou bekennen alhoewel hij, Arnaud, riep op de pleinen toen men hem wegvoerde: "Zie toch allemaal welk onrecht men mij aandoet, aan mij en aan de stad, want ik ben een goede christen en ik geloof in het Roomse geloof." En met luide kreten uitte hij veel dergelijke klachten voor zijn verdediging. Dit hitste veel mensen binnen de bevolking op tegen de broeders en de landvoogd. Niettemin verbrandde de landvoogd hem. Dit maakte dat velen schrik hadden voor zichzelf. En de hele stad Toulouse jammerde.

In het jaar van de Heer 1234 werd te Toulouse de heiligverklaring van het lichaam van onze vader Dominicus aangekondigd¹⁷. Mgr. Raimond de Miremont, bisschop van Toulouse, vierde voor de eerste keer een plechtige mis in het huis van de predikheren. Toen de goddelijke dienst devoot en plechtig beëindigd was, wasten zij hun handen om te eten in de eetzaal, nl. mgr. de bisschop, zijn gevolg en de broeders.

Toen, door de werking van de goddelijke Voorzienigheid en de verdiensten van de heilige Dominicus wiens feest men vierde, kwam iemand van de stad de prior vinden voor ze de eetzaal binnengingen en hij zei hem dat parfaits in de nabijheid ergens binnengegaan waren om een zieke tot ketter te maken in de straat die genoemd wordt naar de droge Boom. De prior zei het aan de bisschop en onmiddellijk, alvorens te eten, gingen zij er naar toe, te weten het huis van Peytavi Boursier, die lange tijd in zekere zin het algemeen steunpunt van de parfaits van Toulouse was geweest.

Inderdaad, de schoonmoeder van Peytavi had hoge koorts of was tenminste zwaar ziek. Toen zei iemand aan deze zieke: "Mevrouw, kijk, mgr. de bisschop komt voor u." En gezien de bisschop onmiddellijk binnenkwam met de anderen, kon hij haar niet anders verwittigen. De bisschop ging zitten voor de zieke en begon haar uitvoerig te onderhouden over het misprijzen voor de wereld en de aardse zaken. En gezien zij misschien begrepen had dat het de bisschop van de kettters was die haar een bezoek bracht, gezien zij het consolamentum reeds had ontvangen, antwoordde ze vrijer op alle punten aan de bisschop. Met grote sluwheid wist hij haar verscheidene punten die zij geloofde te ontlokken en bijna alles klonk zoals de kettters het geloofden.¹⁸ En hij: "Voortaan moet u niet liegen noch u veel bekommeren om dit arme leven enz. Om die reden zeg ik u standvastig te blijven in uw geloof en niets anders te biechten uit schrik voor de dood als het niet is zoals u het gelooft en het krachtig opbergt in uw hart." Toen ze dat hoorde zei ze: "Ik geloof, monseigneur, zoals ik het zeg, en ik zal mijn voornemen niet veranderen voor mijn arm klein leven."

Toen zei de bisschop haar: "U bent dus ketterse, want het is het geloof van de kettters dat u beleden hebt. Weet voorzeker dat dit duidelijke en veroordeelde ketterijen zijn. Verlaat dat alles en geloof zoals de Rooms katholieke Kerk gelooft. Want ik ben de bisschop van Toulouse en ik predik het Rooms geloof en wil en beveel dat u dat gelooft." Hij zei haar dit en nog andere zaken in die zin voor alle mensen, en hij vermaande haar meermaals op dit punt maar had geen succes bij haar; eerder het tegendeel, zij volhardde des te meer in haar ketterse hardnekkigheid. Toen veroordeelde de bisschop haar als ketterse krachtens Jezus Christus en hij liet onmiddellijk de landvoogd en vele anderen oproepen. De landvoogd liet haar zo dragen; in het bed waarin ze lag, naar 's Gravenwei en liet haar onmiddellijk verbranden.

Men arresteerde haar schoonzoon Peytavi, die de bode en de procurator was van de parfaits van Toulouse, alsook Bernard Audric de Drémil, zijn adjunct. Zij bekenden naderhand talrijke zaken in verband met ketterij en hadden de moed vele belangrijke personen aan te geven.

¹⁷ Inderdaad, na de heiligverklaring werd het lichaam opgegraven en aan het publiek getoond. Het verspreidt een geur van heiligheid en doet mirakels.

¹⁸ Deze zin: *Cum cautala magna extravit ab ea in multis articulis quod credebat et fere totum sicut credunt haeretici* staat niet in de Duvernoy-uitgave van 1994 maar wel bij Molinier (1880) en Duvernoy (1959). Hij maakt de tekst veel begrijpelijker. Daarom hebben we hem heringevoegd. (noot vertaler).

Wat de bisschop, de broeders en het gevolg betreft, zo gauw dit afgehandeld was gingen zij naar de eetzaal en aten met plezier wat was klaar gemaakt daarbij dank zeggend aan God en aan de heilige Dominicus. Dit deed de Heer bij het eerste feest van de heilige Dominicus, tot lof en eer van Zijn naam en van zijn dienaar, de heilige Dominicus, voor de verheerlijking van het geloof en het vernederen van de kettters en hun geloof.

In het jaar van de Heer 1235, op Goede Vrijdag¹⁹, kwamen velen hun belijdenis afleggen inzake ketterij en de broeders waren zodanig bezig dat zij onvoldoende in aantal waren voor het afhoren. Om deze reden deed men een beroep op enkele minderbroeders en op pastoors uit de parochies van de stad om te assisteren bij de audiënties.

De prior, met de hulp van de landvoogd van Toulouse, liet toen sommigen van de stad die niet spontaan wouden komen, arresteren. Er was onder hen een hudenbewerker genaamd Arnaud Doumenc. Toen hij zag dat de landvoogd hem met de dood bedreigde indien hij de parfaits niet in hun geheel verried, beloofde hij onder terreur er elf, die hij kende, aan te geven en men liet hem hopen op de vrijheid. Hij bracht toen mgr. Pierre de Malafayre, abt van Saint-Sernin, en de landvoogd met gewapende mensen tot bij de burcht van les Cassès en zij arresteerden er zeven parfaits maar de anderen konden vluchten met de hulp van de inwoners van de burcht.

De voornoemde Arnaud Doumenc deed zijn belijdenis en werd vrijgelaten. Maar een weinig later werd hij vermoord door croyants, op een nacht in zijn bed, in het land van Lanta.

Deze abt, samen met de landvoogd, liet Pierre Guillame Delort arresteren in zijn huis in de voorstad Saint-Sernin. Het was een belangrijke croyant²⁰. Toen ze hem wouden meevoeren rukten Raimond Roger de oude, de oudste door geboorte en boosaardigheid, en Pierre Esquivat, met enkele anderen uit de voorstad, hem uit hun handen. Naderhand vluchtte hij en verscheen niet voor de rechtbank en, naar ik meen, werd hij veroordeeld als ketter.

Toen ze dit feit vernamen kwamen alle inquisiteurs naar Toulouse en riepen er velen op voor de belijdenis en gaven hen een “periode van gratie”, periode gedurende dewelke men hen, als ze volledig en zonder fraude bekenden, een serieuze hoop gaf dat ze niet gevangen gezet of verbannen zouden worden noch hun bezit verliezen, want de heer graaf Raimond had aan de broeders verleend dat wie dan ook berouwvol de waarheid zou bekennen, niets zou verliezen. Wat deze die alles bekenden naderhand mochten ondervinden²¹.

In die dagen werden enkele doden die ketter waren geweest doorheen de stad gesleept en verbrand, te weten Bertrand Peyrier en enkele anderen. En heel de stad stond in rep en roer tegen de broeders omwille van de inquisitie en zij stuurden een delegatie naar de graaf.

Deze kwam en vroeg aan de inquisiteurs een ogenblik te stoppen, uit liefde voor hem, en hij gaf hen redenen zonder grond. Zij wouden er niet op ingaan. Toen klaagde de graaf over hen bij de legaat en zei zelfs dat broeder Pierre Cellan, die tot het Hof van zijn vaders had

¹⁹ 6 april 1235.

²⁰ Was tweemaal consul geweest.

²¹ Het gaat om een genadeperiode van acht dagen die verleend werd door de inquisiteurs bij het collectief oproepen van de parochie en, op elk moment, bij spontane bekentenis of aangifte van anderen.

behoord en burger van Toulouse was, nu zijn vijand was. En hij verkreeg van de legaat dat genoemde broeder Pierre geen inquisiteur meer zou zijn in het diocees Toulouse maar alleen in de Quercy. Toen bekommerde broeder Pierre, die geen taak had in dit land, zich met broeder Pons de Mons en broeder Guillaume Pelhisson, die men hem toevoegde, om de inquisitie in het bisdom Cahors. Ze trokken door vele burchten en dorpen, namen de belijdenissen af over ketterij en ze noteerden ze in hun boeken.

In dezelfde periode ging broeder Guillaume Arnaud, inquisiteur, naar Carcassonne met een aartsdiaken die men hem toevoegde. Hij riep daar Bernard Oth van Niort op, een man van adel, heer van Laurac, zijn broer Guillaume de Niort, en Géraud, en hun moeder. Genoemden Bernard Oth en Guillaume verschenen op deze daging maar wouden niets bekennen in verband met ketterij. Zij namen afscheid en keerden huiswaarts. Maar de volgende dag sloot de seneschalk van de Franse koning ze op. Ze werden vastgehouden in de Stad Carcassonne en kregen verscheidene aanmaningen. Bernard Oth wou niets bekennen, alhoewel men tegen hem velerlei zaken vond tegen het geloof en veel ketterijen. Om die reden, na beraad en beraadslaging, veroordeelden deze inquisiteurs hem als ketter. Wat Guillaume de Niort betreft, gezien hij bekende, maar niet uit eigen beweging, hielden ze hem gevangen en de genoemde Bernard eveneens. Toen de seneschalk de laatste wou doen verbranden, werd het hem ontraden door de landbaronnen²² met uitzondering van de maarschalk van Mirepoix, uit vrees dat dit hen oorlog zou meebrengen. Maar zijn broer, Géraud de Niort, plaatste een garnizoen in de burcht van Laurac, in deze van Niort en op elke andere grond waar hij kon. Hij werd om die reden gedaagd door deze inquisiteurs maar wou niet verschijnen, en ook zijn moeder niet, reden waarom zij ze veroordeelden.

In die tijd veroordeelde men er ook verscheidene anderen, geestelijken en leken.

Inquisiteur broeder Guillaume Arnaud die terugkwam van Toulouse, daagde twaalf croyants van Toulouse, te weten Sicard van Gameville of van Toulouse, ridder, Amaud Gui de oude, Raimond de Mirepoix en Vital Mège van Cassemil, Maurand de oude, Bernard Signier, Raimond Centoul, Raimond Roger de oude en enkele anderen die niet wouden verschijnen, noch rekenschap geven over hun geloof en die integendeel dreigingen en intimidaties tegen hem uitten voor het geval hij niet zou afzien van zijn onderneming. Maar toen ze zagen dat hij hen niet gerust liet maar tegen hen wou procederen na beraad, gaven zij hem, met de wil en de instemming van de graaf van Toulouse, het bevel de stad te verlaten of te stoppen met de inquisitie. Maar van de broeders kreeg hij het advies op geen enkele manier te stoppen maar vastberaden tegen hen te procederen. Uiteindelijk vielen de consuls en hun medeplichtigen met geweld binnen en zij verjoegen die broeder inquisiteur uit het huis en uit de stad, hem meetrekkend bij de handen. Het hele klooster vergezelde hem in stoet tot het begin van de brug van de Daurade over de Garonne. Daar verzekerden de consuls hem dat als hij met de inquisitie ophield, zij hem zouden toelaten in de stad te verblijven zoals de andere broeders. Zoniet zouden ze hem uitdrukkelijk verplichten, vanwege de graaf en vanwege henzelf, zonder uitstel het gebied van de graaf te verlaten. Hij nam broeder Giran als gezel en vertrok naar Carcassonne.

Van daaruit gaf hij per brief aan de parochiepastoors en aan de prior van Saint-Étienne van zijn kant opdracht dezelfde burgers ten tweede male voor het gerecht te dagen. Zij deden het nauwgezet alhoewel de lieden van de Stad hen fel bedreigd en geïntimideerd hadden.

²² Deze heren hadden de macht om recht te spreken in hun gebied.

Toen de consuls van toen dit zagen, te weten Grif de Rouaix, Arnaud Barrau, Corb des Tours, Bernard de Miremont, Arnaud de Saint-Bars, Pons de Seilh, Bernard Signier, Raimond Bourrel, Raimond Roger en hun meelopers Maurand de Beaupuy en Aldric Maurand, gaven zij bij nacht bevel de genoemde prior van Saint-Etienne te gaan halen en Guillaume Vaquier en de andere pastoors die de daging hadden uitgevoerd en ze hielden ze vast op het gemeentehuis gedurende een deel van de nacht. Maar daarna verjoegen zij ze uit de stad, zegden en beweerden dat, indien in de toekomst iemand hen nog opriep, hij zonder uitstel zou omgebracht worden. Reden waarom geen geestelijke of religieus ze nog durfde te dagen.

Deze consuls lieten toen, vanwege de graaf en henzelf en met hoorngeschal, doorheen de stad afroepen dat het verboden was voor om het even wie ter wereld, wat dan ook te geven, te verkopen, te lenen aan de predikheren of dienst te verlenen op om het even welke manier. Zij pasten dit edict ook toe op de bisschop van Toulouse alsook op de kanunniken van Saint-Étienne. De bisschop moest dus de stad verlaten want hij vond er het noodzakelijke niet meer. Niemand, inderdaad, durfde brood voor hem bakken, noch iets dergelijks. Wij, de broeders, wij hadden het noodzakelijke door onze vrienden en de katholieken die, niet zonder gevaar, ons brood, kaas en eieren brachten via de muren van de tuin en via alle middelen die ze konden aanwenden.

De consuls gaven er zich rekenschap van en plaatsten langs de kant van de hovingen hun wachters die het huis dag en nacht bewaakten opdat men ons niet langs daar het noodzakelijke zou bezorgen en ze ontzeiden ons zelfs het water van de Garonne, wat voor ons het grootste nadeel was, want wij hadden geen water om onze groenten te koken.

Toen klaagden de katholieken, de trouwe matrones weenden, zuchtten, kermden en kreunden. Maar bij nacht waren er velen die ons goede en grote broden, koeken en kazen toewierpen over de muren van de tuin, met zorg dat de wachters hen niet zouden zien. Wij waren daar bij de gratie Gods gedurende ongeveer drie weken, wij verheugden ons jubelend in de Heer en zongen devoot het officie in de kerk.

Broeder Guillaume Arnaud stuurde dan zijn brieven vanuit Carcassonne naar onze prior, Pons de Saint-Gilles; vermits de anderen de medestanders van de ketterij niet durfden te dagen, gaf hij bevel aan twee van onze broeders de opdracht te geven ze van zijnentwege duidelijk op te roepen om naar Carcassonne te komen om zich daar voor hem te verantwoorden over hun geloof en bij die twee twee andere broeders te voegen die getuigen moesten zijn van deze dagvaarding. De prior liet toen de klokken luiden en, toen de broeders verzameld waren, zei hij met een zalig gezicht: "Verheugt u nu, broeders, u moet zich buiten mate verheugen want ik moet er vier onder u via de marteldood naar het Hof van de Opperste koning sturen. Ik heb dit bevel van broeder Guillaume, de inquisiteur en de verdediger van het geloof, en er is alle reden om te geloven dat, wie ook de consuls duidelijk gaat dagvaarden, onmiddellijk zal gedood worden en de andere gedagvaarde personen uiten dezelfde dreiging. Daarom wil ik van jullie weten of jullie bereid zijn om te sterven voor het geloof van onze Heer Jezus Christus en ik wil dat deze die er klaar voor zijn, onmiddellijk knielen." En toen, als op één teken, knielden allen in het kapittel. Hij, lachend, deed hen rechtstaan en antwoordde: "Geloofd zij God omdat jullie allen klaar staan." Hij zei ons nog veel andere dingen, en voegde erbij: "Nu ga ik nadenken over wie ik ga sturen naar de plaats waar jullie allen willen gaan, want we hebben niet iedereen nodig. Hij koos voor de dagvaarding broe-

der Raimond de Foix en broeder Jean de Saint-Michel, uit de Limousin. En hij koos als gezellen en getuigen broeder Gui de Navarre van Limoges en broeder Guillaume Pelhisson, ik die dit schrijf. Na een goede biecht en absolutie van al hun zonden in het algemeen bij de prior, gehoorzaamden zij als “zonen der gehoorzaamheid”²³ met moed en erkentelijkheid en kweten zich vlijtig en zonder vrees van deze zending. Het was voor hen inderdaad niet voldoende de gedaagden op te zoeken op pleinen of in hun huizen, maar ze zochten ze tot in hun slaapkamers. Toen ze op zoek waren in het huis van Maurand de oude kwamen zijn zonen, te weten Maurand en Raimond Maurand de énogige, plots toe en wierpen de broeders buiten, maakten ze dubbel en dik uit en trokken sommigen bij de haren. Zij riepen terwijl ze hen naar buiten duwden en hen sloegen en ze wouden hen met hun messen bewerken indien sommigen hen dat niet belet hadden, waaronder Pierre de Coussa die hen ervan weerhield dit te doen omdat hij katholiek was. Toen deze daging was volbracht besloten de consuls, samen met de beschermers van de ketterij, al de broeders uit de stad te jagen vermits ze doorzetten en niet de schijn wekten de dood te vrezen. Zij zeiden inderdaad: “Het is veel beter voor ons ze te verjagen dan ze te doden.” Die beslissing werd genomen. Toen brachten enkele van onze vrienden dit over aan de prior, en de prior, nadat hij overlegd had met de broeders van het huis en met broeder Laurent (die dezelfde dag van Parijs gekomen was om lector theologie te worden omdat meester Jean de Saint-Gilles reeds het huis had verlaten met zijn gezellen) ging akkoord om alle boeken en kelken en kerkelijke benodigdheden uit het huis weg te halen en ze toe te vertrouwen aan vrienden voor een zekere tijd. Wat ze dan ook deden.

De volgende dag, de dinsdag na Allerheiligen²⁴, bij de nonen van november²⁵, wanneer de mis van het convent gelezen was, gaf de prior de broeders opdracht zich in alles met waardigheid en geduld te gedragen en niet te vertrekken alvorens ze daartoe tot drie keren waren aangemaand. Toen ze zagen dat de consuls wat draalden met handelen omdat ze hun medeplichtigen en zoveel mogelijk anderen verzamelden, zei hij hen dat het best was te eten, wat er ook gebeure. Zij zeiden hun breviergebeden en toen de broeders met een veertigtal aan tafel zaten, kwamen de consuls met een massa volk en hun manschappen en riepen aan de deur dat men onmiddellijk open zou doen, zo niet zouden zij de deur inbeuken. De portier ging dan bij de prior en hij zei het hem.

De prior ging naar hen toe en vroeg de consuls het convent toe te laten te eten, want het zat aan tafel. Zij wouden er niet van horen, integendeel hun wachters drongen dadelijk binnen. Toen liet de prior de klok luiden en alle broeders stonden van tafel op en gingen in stoet naar de kerk *Miserere mei Deus* zingend en ze bleven er. Maar de consuls gaven duidelijk bevel aan de prior, vanwege de graaf en vanwege hen, onmiddellijk de stad te verlaten met heel zijn convent, zo niet zouden ze hen met geweld verdrijven. De prior zei dat hij er niets van zou doen en gaf voor hem en de broeders goede redenen op die zij op geen enkele manier wouden aanvaarden. Inmiddels gingen hun wachters naar de eetzaal en ze aten en dronken wat ze vonden. De prior nam toen het kruis en het koffertje dat aan de voet van het kruis stond en waarin de relikwieën opgeborgen waren en hij ging zitten in het klooster en hield het kruis in de handen. Heel het convent ging op dezelfde wijze zitten, voor de consuls en hun medeplichtigen. Toen verwittigden ze opnieuw en opnieuw de prior en het convent dat ze zich

²³ I Pet. I, 14.

²⁴ 6 november 1235.

²⁵ 5 november.

moesten haasten om te vertrekken, maar de broeders wouden het niet doen. Toen grepen Bernard Signier, Raimond Roger en Bernard de Miroment, samen met enkele anderen, de prior in de lenden en trokken hem met geweld uit het klooster. De andere gezellen en manschappen van de consuls trokken op dezelfde manier alle broeders uit het klooster. Maar toen de broeders aan de deur stonden van hun huis, knielden broeder Laurent, die als lector toegekomen was, en broeder Arnaud Cathala op de grond. Toen namen Raimond Roger en enkele anderen ze brutaal bij hoofd en voeten en droegen ze buiten. En zo werden alle broeders uitgedreven door slepen of duwen tot buiten de stad. Toch sloegen zij ze niet anders dan we hebben gezegd. Toen ze hen begonnen uit te drijven zong de prior luidop het *Credo*, en het convent samen met hem, zoals het gezongen wordt in de mis, daarna, toen ze voor de kerk van la Daurade kwamen, het *Te Deum laudamus* en het *Salve regina*. Ze lieten in het klooster zieke broeders achter met broeder Dalbi die stokoud was. Hij was lange tijd pastoor geweest van la Daurade en ook van la Dalbade. Ze waren met zeven, maar ook zij werden enkele dagen later uit de stad verjaagd. Zij lieten alleen aan broeder Dalbi toe daar te blijven met een convers.

De broeders die waren verjaagd gingen naar de hoeve van Saint-Étienne die men Braqueville noemt, aan de overkant van de Garonne. De mensen van de stad hadden de broeders niet durven vergezellen bij hun vertrek, nog hen iets geven of toezenden omwille van het edict van de consuls. Deze plaatsten zelfs spionnen voor het geval dat iemand hen een dienst zou bewijzen.

De volgende dag stuurde de prior zijn broeders naar de kloosters in de provincie en hij ontving in de orde, te Portet, meester Guillaume de Saint-Gaudens, die meester in de logica was geweest, en die een magistraal debuut had gemaakt in de fysica te Montpellier. Het was een groot en heilig man van bewonderenswaardige soberheid, die daarna lector theologie werd in meerdere kloosters. Op het ogenblik dat de broeders uit Toulouse dienden gedreven te worden trad broeder Raimond Thomas van Toulouse toe tot de orde. Hij was een godsdienstig en goed man, prompt om te gehoorzamen en zeer dikwijls op de proef gesteld, Hij wou in de orde zijn met de broeders in hun beproevingen.

In die tijd ging broeder Pons van Saint-Gilles naar Rome met broeder Raimond de Foix, en vertelde aan heer paus Gregorius en aan de kardinalen wat er in het land tegen het geloof gebeurd was en hoe de broeders zich gedragen hadden in de zaak. Daarom beval de heer Paus aan de graaf van Toulouse, de laatste Raimond, de broeders naar Toulouse terug te brengen en de inquisitie toe te laten in zijn gebieden en de broeders daarbij te helpen. Rond dat onderwerp bracht monseigneur de legaat, aartsbisschop van Vienne, de graaf samen met de inquisiteurs te Carcassonne. De graaf bracht, na beraad, de bisschop en de inquisiteurs terug en hij ontving broeder Pons te Toulouse het jaar na de uitdrijving, te weten in het octaaf van Sint-Augustinus onze vader²⁶. Toen kwamen de broeders vanuit het klooster waar ze waren, terug naar Toulouse.

In die tijd voegde mgr. de legaat aan broeder Guillaume Arnaud, voor de zaak van de inquisitie, broeder Jean de Notoire, minister van de minderbroeders voor deze provincie, als compagnon toe²⁷.

²⁶ 7 maart 1236 (?).

²⁷ Voor Aquitaine. Zie Puylaurens, hoofdstuk 51.

Maar gezien deze te veel in beslag werd genomen door zijn functie, zette hij in zijn plaats broeder Étienne de Saint-Thibéry, een eenvoudig man en nog ondergeschikt. Beide legden zich toen toe op de inquisitie, in akkoord en met eenzelfde passie, goed en lovenswaardig, en zij werkten moedig tot op de dag van hun martelaarschap²⁸.

In het jaar van de Heer 1235, de vierde van de iden van november²⁹, velde broeder inquisiteur Arnaud, die te Carcassonne was, een vonnis van excommunicatie tegen de hogergenoemde consuls als zijnde beschermers van ketters.

In die dagen werd broeder Pierre Cellan die van Toulouse was, een godsdienstig man van hogere leeftijd, prior te Toulouse. En wanneer de broeders een zekere tijd in het klooster van Toulouse waren, ging deze prior met zijn collega broeder Guillaume Arnaud naar Montauban in het bisdom Cahors om er de inquisitie te organiseren tegen de ketters.

Terwijl ze er waren, op een goeie morgen in het jaar van de Heer 1236, de vierde van de nonen van april³⁰, kwam naar ons huis in Toulouse Raimond Gros van Toulouse, die een ketterse parfait was geweest gedurende ongeveer tweeëntwintig jaar. Hij gaf zich devoot en nederig over, had zich spontaan afgewend van de ketterij, zonder opgeroepen of gedagvaard te zijn geweest, om in alles de wil van de broeders te doen. Broeder Guillaume Bonsolas, subprior die het ambt van prior waarnam, ontving hem in het huis als bekeerling van de ketterij.

Op bevel van broeder Guillaume Arnaud en broeder Etienne, de inquisiteurs, ontvingen die subprior en broeder Jean, minister van de minderbroeders in Gascogne, Pierre, prior van de kerk la Daurade, meester Arnaud Pelhisson, precantor van Saint-Étienne, meester Nicolas de Pointis, pastoor van de kerk la Daurade en enkele andere broeders, zijn bekentenissen inzake ketterij en schreven ze op gedurende vele dagen, tot ontsteltenis van heel wat personen. Velen bekenden toen de waarheid en de inquisitie werd erdoor voorgelicht.

En de broeders die dat gezien en gehoord hadden verheugden zich grotelijks en de croyants van de ketters kregen het buitenmate benauwd, nu zij bewust waren van hun onrechtmatig handelen. Genoemde Raimond Gros heeft zo goed, in hun geheel en in volgorde, en zo getrouw de handelingen van de parfaits en de croyants bekend dat men op geen enkele manier mag veronderstellen dat dit gebeurd is zonder de goddelijke Voorzienigheid.

De prior en broeder Guillaume Arnaud, de inquisiteur, kwamen en riepen vele personen, waaronder machtigen, op om hun belijdenis af te leggen. Velen kwamen uit eigen wil, uit schrik gearresteerd te worden. Maar de Heer gaf dan deze genade aan de zaak van het geloof dat, alhoewel deze Raimond de enige getuige was voor heel wat mensen, niemand zijn woord in vraag stelde of het tegensprak. Integendeel, ze waren met velen die zeiden: "Mijne heren, alles is gebeurd zoals de heer Raimond zei," en zij vroegen hem zelf hen te zeggen wat ze nog meer moesten verklaren in hun bekentenissen, want hij kende de gehele waarheid.

²⁸ Zie Puylaurens, *Kroniek*, hfst. 41.

²⁹ 10 november.

³⁰ 2 april 1236 ?

In die tijd vertelde diezelfde Raimond Gros over heel wat bekeringen tot de ketterij van overledenen, van aanzienlijken en anderen. Die waren gebeurd te Toulouse of elders, buiten de stad. En de inquisitie werd door hem totaal geleid met de hulp en de wil van God; in zoverre dat machtige burgers van adel en adellijke dames, en enkele anderen, bij vonnis werden opgegraven en op beschamende wijze buiten de kerkhoven van de stad werden gebracht door de broeders in aanwezigheid van de landvoogd en van de bevolking: hun beenderen en hun stinkende lichamen werden door de stad gesleept, bij naam genoemd en uitgebazuind door de stem van de stadsomroeper die zei: *Quy aytal fara, aytal perira*³¹.

Uiteindelijk verbrandde men ze op 's-Gravenweide ter ere van God en de heilige Maagd, zijn moeder, en de heilige Dominicus, zijn dienaar die, zoals hij op een gelukkige wijze deze orde te Toulouse op gang bracht, zo gelukkig verkreeg van de Heer dat dit gebeurde op het moment van zijn feest dat men er vierde, zoals hoger gezegd.

Men veroordeelde toen doden omdat zij ketter geworden waren bij hun overlijden: Embrin de oude, Pierre Embrin en hun moeder Oliva, en Alesta, de vrouw van genoemde Embrin. Raimond Isarn en twee van zijn zusters, te weten Dyas, vrouw van messire Arnaud Barrau, en Raimonde, vrouw van Bertrand de Rouaix, alsook enkele andere van de voorstad. En hun beenderen werden door de stad gesleept en verbrand.

Uit de stad werden de overledenen Bertrand Peyrière, Jean Saladin, Pierre Jacmars, Magna, vrouw van Jourdain de Villeneuve en de dochter van vernoemde Jourdain, echtgenote van ridder Bertrand de Saint-Loup, Etienne d'Espagne, Bernard Raimond-Teulier en zijn vrouw en Fays en Blanche de Gameville alsook enkele anderen van de stad evenzo veroordeeld.

Enkelen werden levend veroordeeld als kettters. Sommigen van hen vluchtten en werden ketterse parfaits, anderen kwamen daarna terug. Onder hen waren Bernard Embrin, Raimond Centoul, Pierre Guillaume Delort, Arnaud Roger, die later bisschop was bij de kettters, en ook Alaman de Rouaix, ridder Sicard van Toulouse, Étienne Masse, Pierre de Rouaix, Pons de Gameville, Guillaume Mercadier en zijn zuster Cortesa, Arnaud-Guillaume Peyrier en zijn vrouw, Ondrade, zijn moeder, en de moeder van zijn moeder, en zijn vader Arnaud Peyrier, Peytavi Laurence en Bathélemy Boué.

Maurand de oude werd parfait, alsook Arnaud de Villeneuve, zoon van Jourdain, Pierre de Bouville, Guillaume Peyre-Duran, Michel du Pin, Na Cardolha, Bérengère, dochter van Bernard Raimond de wisselaar. Velen van hen werden later verbrand te Montségur.

Van deze van buiten de stad veroordeelden de broeders er ook velen, te weten de ridders Guillaume de Lahille en Bernard de Saint-Martin, en Balaguer van Laurac. Deze namen daarna deel aan de dood van de broeders³², maar beide eersten werden verbrand te Montségur, de derde gesleept en gehangen.

³¹ Wie zo handelt, zal zo omkomen.

³² De moordaanslag van Avignonet, 28-29 mei 1242.

Ze veroordeelden ook Raimond de Péreille, heer van Montségur, en zijn echtgenote Corba, Arnaud Roger, broeder van voornoemde Raimond, en Pierre Roger de Mirepoix, heren van Montségur, Isarn de Taix, van Pamiers, en Peyronnet van Montmaur.³³

Zij veroordeelden nog Raimond Unaud, heer van Lanta. Guillaume Bernard Unaud, vader van Jourdain die parfait was, werd verbrand te Toulouse. De abt van Saint-Sernin, Pierre de Malafayre, nam hem gevangen aan le Bosquet met de parfait Arnaud Giffre die eveneens werd verbrand omdat mgr. de legaat daar was en men hem bij hem bracht.

Vele anderen werden veroordeeld door dezelfde broeders inquisiteurs en door anderen, hun opvolgers. Hun namen zijn niet geschreven in het boek des Levens, hun lichamen werden hier beneden verbrand en hun zielen worden gemarteld in de hel.

Hier eindigt wat Guillaume Pelhisson, Tolozaan, eigenhandig schreef. Hij zag het, woonde het bij en stierf uiteindelijk te Toulouse op het feest van Drie Koningen, in het jaar des Heren 1268.

³³ Het werk van Jean Duvernoy is voorzien van een voetnoot bij elk genoemd personage. We geven er één als voorbeeld van wat men er kan vinden. "Montmaur (Aude), waar de parfaits openlijk verbleven voor de kruistocht (Ms. 609, f°s 13 v°, 129 r°, 231) had als heer of medeheer Sicard de Belfort, de broer van Guillaume de Lahille. Een dame, Raymonde van Montmaur, gaf onderdak aan de parfaites in 1242 (*ibid.*, f° 222 v°). Peyronnet wordt niet vermeld in de verklaringen van het dorp in 1245. Een zekere P. d'En Peironet zei dat zijn vader parfait was en dat hij hem later niet meer terugzag (*ibid.*, f° 232 r°)."
Het manuscript 609 vindt men bij [www.jean.duvernoy.free.fr.](http://www.jean.duvernoy.free.fr), weliswaar alleen in het Latijn.

VERHAAL VAN DE ONLUSTEN IN ALBI³⁴

Wat volgt, wat gebeurd is in die tijd, deze die het gezien heeft en erbij aanwezig was heeft het als volgt opgeschreven:

Wat wij gezien en gehoord hebben beschrijven wij in een waarheidsgetrouw verhaal. Het gebeurde inderdaad in het jaar des Heren 1234, de donderdag na Pinksteren³⁵, dat broeder Arnaud Cathala van de orde van de predikheren, klooster van Toulouse, die in die tijd op zending was gestuurd voor de inquisitie van de ketters in het bisdom Albi, volgens het bevel van mgr. de Paus via de provinciale prior van zijn orde, op de volgende manier te werk ging krachtens de opdracht die hij had gekregen:

Op het derde uur van genoemde dag, kort voor de synode ging gehouden worden, riep hij de baljuw van het Hof van mgr. de bisschop van Albi, en beval hem het lichaam van een ketterse genaamd Boissène, weduwe van de ketter Brostailhou, uit te graven want op de vooravond van vorige O.H.Hemelvaart³⁶ had hij een vonnis uitgesproken tegen haar voor het voltallige Hof, d.w.z. in tegenwoordigheid van de baljuw en van vele anderen. Maar gezien die baljuw en de zijnen schrik hadden om naar het graf te gaan en het bevel uit te voeren, ging diezelfde broeder Arnaud, vergezeld van enkele pastoors en vele anderen, naar de kerk Saint-Estève waar die ketterse begraven was. Hij nam een houweel en gaf de eerste slagen om de grond los te wrikken. Dan gaf hij bevel aan de werklieden van de bisschop om het te verder te zetten en hijzelf keerde terug naar de kerk om de synode bij te wonen. En zie, daar komen die werklieden hem onmiddellijk achterna en kondigen aan dat zij op een beschamende wijze van het graf werden verjaagd op bevel van Pons Bernard.

Toen ging hij er zelf met enkele pastoors en vele anderen naartoe en met mgr. Bernard, kapelaan van de bisschop. Toen ze op de plaats aangekomen waren zagen zij de “zonen van Belial” “strijdende kruiken van ongerechtigheid”³⁷, zoals zij het geleerd hadden van hun vader de duivel, hen overstelpen met bedreigingen en beledigingen. Hun namen zijn hier aangeduid en wij twijfelen er niet aan dat zij geschraapt werden in het Boek des levens:

Guillaume du Puy, zoon van Pons Bernard, Raimond Donadiou en zijn broer Hugues Curvalle, Guillaume Montinant, Michel Brotailhou, Adémar Brose, de zoon van Raimond Huc, Maurin Amat en Maurin Guinhou, Pons Caus de oude, van Castelveil, Isarn Jammes, Bernard Fumet, Bon, Isarn Bie en zijn broer, Guillaume Bouts, Guillaume Roger, Guillaume Gavach, Guillaume Fenasse, Bernard Fenasse, Arnaud Fenasse, Aimeric Guinhou, Bonneterre, Adémar Froment, Cestayrols, Pierre de Najac, Blauzac, Pierre Bout, Jean de Foyssens, Jean del Port, schoonzoon van En Vassal.

Toen ze naderbij kwamen was Guillaume du Puy de eerste die hem sloeg en zei: “Weg uit de stad met die predikheer!” Zij die hem volgden zagen wat er gebeurd was en durfden deze

³⁴ Dit verhaal volgt in twee handschriften op de kroniek van Guillaume Pelhisson maar is niet door hem geschreven. De auteur noemt zichzelf: Isarn, pastoor van Dénat.

³⁵ 15 juni 1234.

³⁶ 31 mei.

³⁷ Genesis, 49,5 volgens Duvernoy. Klopt echter niet met de Canusius-vertaling.

broeder ook met de hand slaan. De enen gaven hem vuistslagen in de borst, anderen kaakslagen; anderen trokken hem bij de kap, anderen scheurden zijn koorkap zoals men het daarna nog lange tijd kon zien. Helaas! u had moeten zien hoe men hem sloeg, de enen langs voren, de anderen langs achter. Er waren er die hem wouden meetronen in hun winkeltjes om hem daar de keel dicht te knijpen. Hij, die zag wat er ging gebeuren, strekte de armen naar de hemel en riep met luide stem: "Gezegend zij onze Heer Jezus Christus!" en "Ik dank je, Heer Jezus Christus" Hij zei ook tot deze die hem sloegen en hem naar de dood sleepten: "De Heer vergeve u!" Een grote menigte volgde hen en riep en zei: "Buiten ermee, buiten het land ermee, zo'n man verdient niet te leven."

En terwijl ze hem zo sleepten, sloegen en sleurden, waren ze door de eerste wijk gegaan en kwamen ze in de tweede die tot bij de rivier de Tarn gaat. Gezien ze daar een beetje te ver waren gegaan, doken er andere mensen op die hem uit hun handen rukten. Toen hij zag dat hij bevrijd was en dat ze opgehouden hadden met slaan, ging hij terug naar de plaats van begraven, en langs daar kwam hij aan de kerk Sainte-Cécile.

Isarn, de pastoor van Dénat, die hem zo naar de dood zag slepen, volgde hem om er de afloop van te zien. Maar ze grepen hem vast en, zoals de broeder, overlaadden ze hem met slagen en beledigingen, en scheurden zijn kleeid. Ach! wat onzinnigheid van die ketters! Als ze in de straat voorbijtrokken, toen ze teruggingen naar de kerk Sainte-Cécile, waren er sommigen die riepen: "Dood aan de verraders." Anderen zeiden: "Waarom hakt men het hoofd niet af van die verrader? Dat men hem in een zak stoppe en in de Tarn gooie!" Er waren er meer dan twee- of driehonderd, allen akkoord met dit voorstel, en ondanks dat men het niet kan bevestigen met zekerheid, zei men dat heel de stad hetzelfde riep. Daarom excommuniceerde broeder Arnaud de stad zo gauw hij in de kathedraal was toegekomen, in tegenwoordigheid van de bisschop, het volk en de clerus.

Toen waren er enkelen die, door berouw aangespoord, beloofden genoegdoening te geven voor henzelf en voor de bevolking, die het zwoeren in de handen van de bisschop en die zich in deze zaak verlieten op zijn oordeel. En zij vroegen broeder Arnaud hen deze belediging te vergeven. Hij antwoordde daarop dat hij graag de belediging die men hem had aangedaan wou vergeven zoals hij kon en moest, maar de belediging aangedaan aan de universele kerk en aan mgr. de Paus, dat hij dat niet kon en dat ook niet deed. Eindelijk, op aandringen van mgr. de bisschop en van alle aanwezigen, vernietigde hij het vonnis dat hij had uitgesproken.

Daarvan zijn getuigen: Bernard, de kapelaan van mgr. de bisschop van Albi, Pierre Guiraud, priester en notaris van de stad Albi, Robert, pastoor van Frejairolles, Déodat, pastoor van Capiscol de Castres, Pierre Salamon, pastoor van Boissézon, Guillaume, pastoor van Montpinier, Raimon, pastoor van Saint-Affrique, Pierre du Fraysse, rector van de kerk van Sénégats, meester Pierre de Villiers, Henri, Frans geestelijke, Guillaume Couderc, Bernard Roger, Pierre Pelfort, en Isarn, pastoor van Dénat, die zijn onfortuinlijke gezel was.

Explicit

DE MOORDPARTIJ TE AVIGNONET

Aansluitend bij wat voorafgaat geven we hier het verhaal van de moordpartij te Avignonet, niet als oorspronkelijk document maar zoals Yves Dossat het verhaalt in een uitgebreider artikel Le massacre d'Avignonet in de Cahiers de Fanjeaux, nr. 6 (Le credo, la morale et l'inquisition), 1971, p. 343-358. In deze reeks, nu al 38 cahiers, vindt men regelmatig artikels in verband met de katharen die de stand van het historisch onderzoek weergeven.

1. De rondreis van 1241-1242

In de herfst van het jaar 1241 vertrokken de inquisiteurs voor een grote tocht doorheen het oostelijk gedeelte van het graafschap Toulouse. Zij spraken vonnissen uit, twee op 17 november 1241 te Saint-Paul-Cap-de-Joux, één ander op 24 november 1241 te Lavour. Vervolgens, voor de noden van het onderzoek, gingen Guillaume Arnaud en Étienne de Saint-Thibéry naar Labruguière, Auriac, Saint-Félix, Labécède, Castelnaudary, Laurac, Fanjeaux en Prouille. De volgorde is niet absoluut zeker en het is mogelijk dat in het hartje van de winter de reis onderbroken werd. Omstreeks 20 mei waren ze te Sorèze.

Kort voor Hemelvaartsdag bevonden de inquisiteurs en hun gevolg zich te Avignonet. De rechtbank installeerde zich in de burcht van de graaf van Toulouse waar de veiligheid schijnbaar verzekerd was. Van deze burcht die zich op de noordelijke punt van het dorp bevond, blijft er niets over. Het was ongetwijfeld een weinig belangrijk gebouw, in alle geval slecht gesloten en zonder garnizoen, zoals bewezen is door de gebeurtenissen. De prior van Avignonet, een monnik van de beroemde Piëmontese abdij Saint-Michel-de-Cluse, waarvan de priorij afhing, voegde zich bij hen. Gedurende twee of drie dagen werden verklaringen verzameld, hetzij van inwoners van Avignonet, hetzij uit dorpen uit de omgeving. Op de vooravond van Hemelvaartsdag gingen de inquisiteurs en hun medewerkers na de maaltijd slapen in een kamer van de burcht en ze wisten niets van de dreiging die op hen woog. Want Raimond d'Alfaro, seneschalk van Raimond VII, zoon van Hugues d'Alfaro - ooit de leider van de routiers van Navarra en seneschalk van de streek van Agen in de tijd van de kruistocht - en van Guillaumette - natuurlijke dochter van Raimond VI, die toen te Avignonet woonde - was bij de groep van dezen die tot de ondergang van de inquisiteurs besloten hadden.

2. Het complot van Montségur.

Montségur was toen de hoofdplaats van de ketterij. Zijn heer, Pierre Roger de Mirepoix, was helemaal gewonnen voor de zaak van de ketterij. De kathaarse bisschop Bertrand Marti, meerdere diakens en talrijke parfaits, allen vogelvrij verklaard, hadden er zich vast gevestigd, alle faidits hadden er een toevlucht gevonden. Bijgevolg zag men er heel wat edelen uit het gebied van Toulouse en in het bijzonder uit de Lauragais. Op Montségur volgde men van nabij de gebeurtenissen en de revolte van Raimond VII blijkt de grootste verwachtingen opgewekt te hebben. Het ogenblik scheen gunstig om een grote slag te slaan; door de moord op de inquisiteurs hoopte men een einde te stellen aan de inquisitie zelf. Het blijkt wel dat men te Montségur de oorsprong van het complot dient te zoeken. Dit had als leider, volgens

de kroniek van de inquisitie te Carcassonne, Pierre Roger de Mirepoix zelf. Raimond d'Alfaro verstrekke de samenzweerders kostbare hulp: hij was goed geplaatst om de verplaatsingen van de inquisiteurs te volgen en het ogenblik te kiezen waarop men diende toe te slaan, vandaar de keuze voor Avignonet om tot de actie over te gaan.

De ketters van Montségur waren in nauwe betrekkingen met de seneschalk van Raimond VII. Wij weten dat Pierre Raimond de Plaigne belast was met het bezorgen, te Montségur, van de brief die de aankomst van de rechters in Avignonet aankondigde. Hij deed zo gehaast de heen- en terugreis dat hij zich te moe voelde om aan de moord deel te nemen. Als beloning voor zijn diensten zou hij het beste paard krijgen, het zwarte renpaard van Raimond Escriban.

3. De uitvoering.

Vanaf de dag na de ontvangst van de brief ging Pierre Roger de Mirepoix over tot daden door persoonlijk de leiding van de operaties op zich te nemen. Hij verliet Montségur aan het hoofd van een veertigtal ruiters, edelen van de streek en van de Lauragais, en de groep kwam naar het bos van de Selve, bij Gaja, waar een dozijn ridders uit de omgeving zich bij hen kwam voegen. Bernard de Mazerolles recruteerde bij Gaja 25 mannen met bijlen; zij dienden zich te voet te verplaatsen.

Pierre Roger bleef in het bos met Pierre de Lissac en Guillaume Arnaud van Saint-Martin. Het uitvoeren van het plan viel dan op Balaguier, Bernard de Saint-Martin en Guillaume de la Hille, drie ridders die te voren waren veroordeeld door de inquisiteurs. De bende bereikte eerst de omgeving van Mas-Saintes-Puelles en dan, bij valavond, de omgeving van Avignonet.

Gedurende die tijd was Raimond d'Alfaro niet bij de pakken blijven zitten. Hij had een inwoner van Avignonet, Guillaume Raimond Golairan, belast met het inlichten en het leiden van de samenzweerders en om terzelfder tijd een tiental inwoners te ronselen om aan de zaak mee te doen. Allen hadden met vreugde aanvaard, zich nogal naïef voorstellend dat er daarna geen inquisitie meer zou zijn.

Guillaume Raimond Golairan verliet de stad, samen met Bertrand de Quiriès en ging de drie leiders van de expeditie tegemoet. Hij regelde met hen de laatste details. Guillaume Raimond keerde daarna terug naar Avignonet, verwittigde zijn medeplichtigen en bracht ze samen in zijn huis. De rol die hen toebedeeld was bestond erin de wacht op te trekken in de omgeving van de burcht, opdat niemand zou naderbij komen voor het geval er enige onrust zou zijn in het dorp. Nog meer, Raimond Guillaume lichtte de groep in over de handel en wandel van de inquisiteurs, over het uur van eten en dat van slapen gaan. Het is waarschijnlijk dat men op dit moment gewacht heeft om te handelen.

Bij wijze van voorzorgsmaatregel bleven Alzieu de Massabrac en Raimond de Rabat bij de poorten van de stad maar zonder twijfel namen zij hun taak niet al te ernstig want het duurde niet lang of zij sliepen. Het grootste deel van de bende, met inbegrip van de mannen van Gaja, kwam Avignonet binnen en bij het schijnsel van twee toortsen ging het naar de burcht. Guillaume Golairan nam positie bij een kruispunt en Bernard de Quiriès op een an-

der. Bernard de *na Vidal* drong de burcht binnen via een slecht gesloten toegang en opende, naar het schijnt zonder moeilijkheden, de grote ingang tot de burcht.

De deur van het appartement van de inquisiteurs werd ingebeukt met de bijl. De broeders en hun getrouwen, plots gewekt uit hun slaap, konden geen gebaar van verweer maken. Zij wachtten op de dood en zongen het *Te Deum*. De samenzweeiders stormden af op hun slachtoffers, gewapend met messen, bijlen en lansen. Niemand werd gespaard, maar de inquisiteurs werden bijzonder getroffen. Ze waren met meer dan tien die er prat op gingen dat zij de doodsteek hadden toegediend. Pierre Aure en Cairol vertelden dat ze er allebei één hadden gedood, Peironnet en Imbert een andere, maar Raimond Aicart, Ponce Capelle, Pierre en Guillaume Laurent, Bernard de Mazerolles, Pierre Vidal een Guillaume de la Hille beweerden ook dat zij een inquisiteur gedood hadden; van zijn kant had Jean Acermat eenzelfde pretentie. Guillaume Arnaud werd met een bijzondere hardnekkigheid geslagen, zijn schedel was gebroken en Guillaume Plaigne verklaarde zelfs dat hij zijn tong had uitgerukt.

4. De verdeling van de buit.

Op de dood volgde de plundering. Men rukte de kleren van de slachtoffers uit; men wierp zich op de boeken van de inquisiteurs; men legde de hand op hun bagage. En dan verlieten de bendeleden de plek met hun bebloede buit, liepen met veel lawaai door het dorp en voegden zich bij Alzieu de Massabrac en Raimond de Rabat die door dit tumult wakker waren geworden. Ieder kreeg zijn deel van de buit. Pierre Raimond de Plaigne kreeg het paard dat hem beloofd was. Bertrand de Quiriès kreeg een van de boeken van de inquisiteurs dat hij daarna verkocht voor acht stuivers aan de parfait Bertrand de Maireville. Raimond Bernard Barba van Coueille kreeg een ander boek dat voor veertig stuivers verkocht werd. Velen hadden maar een bescheidener deel, een mantel, een tuniek, een schapulier, kleine voorwerpen.

Allen gingen daarna Pierre Roger de Mirepoix opzoeken in het bos van de Selve. Deze was ten zeerste mistevreden omdat men hem de kelk, d.w.z. de schedel van Guillaume Arnaud, niet had gebracht. Jean Acermat excuseerde zich door te zeggen: "Zij was gebroken." Van daaruit trokken bijna alle moordenaars naar Montségur, enkelen echter verstopten zich in verscheidene dorpen van de Lauragais. Zo vond Guillaume Raimond Golairon een toevlucht bij een inwoner van Auriac.

5. Gevolgen van de moordpartij

Het gebeuren was zeer vlug gekend in het graafschap Toulouse. De vrees voor de inquisitie was sterker dan elk ander gevoel. Op de terugweg stopten de samenzweeiders te Saint-Félix-de-Tourneгат (Ariège, kanton Mirepoix). De inwoners die alles wisten van de tragedie, brachten hen voedsel en de pastoor van ter plekke ontving zelfs de leider van de expeditie en een van zijn gezellen aan zijn tafel. Te Falgairac, in de Lauragais, zeiden een vrouw en haar echtgenoot op de dag die volgde op het gebeuren: "Wij zijn bevrijd, want ze zijn allemaal dood." Meerdere inwoners van Castelsarrasin gaven openlijk blijk van hun

vreugde. Op straat vroeg Guillaume Audebert aan Etienne Mazelier: “Wil je een mooie cobla of een goede sirventes horen?” En op het positieve antwoord van Étienne zong hij: “Broeder Arnaud die ons opjoeg, werd opgejaagd en gedood” waarop zijn gesprekspartner antwoordde: “Dat is een goeie, die cobla”. Een zekere Guillaume Faure zei: “Toon uw katholiek, zwart als kolen, wij zijn blind geweest, maar we hebben opnieuw het zicht verkregen en wij zullen het langer behouden dan jullie.”

In werkelijkheid was de triomf van de ketterij slechts schijn. In plaats van bij te dragen tot de overwinning van Raimond VII, bracht de moord te Avignonet een zware slag toe aan zijn zaak want ze begunstigde de desertie. De graaf van Toulouse, alhoewel hij zeker geen directe verantwoordelijkheid droeg in de zaak, werd geëxcommuniceerd door de inquisiteurs van Carcassonne, Ferrier en Guillaume Raimond, daarna door de aartsbisschop van Narbonne, als aanstichter en beschermer van de ketters. Hij moest aanzien hoe veel van zijn medestanders hem verlieten, weldra werd het een debacle en hij had geen andere mogelijkheid dan de vrede af te smeken. De inquisitie werd niet eens onderbroken want de rechtbank werd overgenomen door de broeders Ferrier en Guillaume Raimond.

De moordenaars werden vervolgd. Verscheidene werden gearresteerd en gehangen, zoals Raimond de *na Vidal*, anderen kenden zeker hetzelfde lot. Sommigen zoals Jourdain du Mas, Sicard de Puivert, vonden de dood gedurende de belegering van Montségur, anderen, zoals Pierre Robert, Guillaume de la Hille en Bernard de Saint-Martin, kenden na de capitulatie het lot van de parfaits en kwamen om op de brandstapel³⁸.

³⁸ Dit zijn p. 348-354 uit het artikel. Men leze ook in: Geschiedenis, dl. 4, de situering van deze feiten in het algemene kader.